

Citation style

Smíšek, Rostislav: Rezension über: Anna Kubíková, Eggenberkové. Z bankéřské lavice na knížecí stolec, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2016, in: Opera Historica, 17 (2016), 2, S. 271-273, DOI: 10.15463/rec.1490938848

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Eva CHODĚJOVSKÁ – Eva SEMOTANOVÁ – Robert ŠIMŮNEK, *Historické krajiny Čech. Třeboňsko – Broumovsko – Praha*, Praha, Historický ústav 2015 (= Práce Historického ústavu AV ČR, v.v.i. Opera Instituti Historici Pragae, řada/series A – Monographia, svazek/volumen 63), 427 s., ISBN 978-80-7286-255-9.

Úvodní oddíl knihy nazvaný „Historické krajiny Čech – směry výzkumu, prameny, interpretace“ se skládá ze tří dílčích částí. První z nich podává obsažnou rekapitulaci metodiky dosavadního studia historických krajin – excelentních komponovaných areálů i běžné kulturní krajiny měst a venkova. Navazující část obsahuje systematický přehled všech důležitých historických pramenů, na základě kterých je možné získat potřebné informace o vývoji historické krajiny. Kromě mapových pramenů jsou uváděny obrazové a písemné informační zdroje, přičemž nechybí ani kritické zhodnocení jejich výpovědní hodnoty. Poslední část prvního oddílu knihy je věnována genezi a především současnemu stavu a možnostem využití moderních technologií. Společně s digitálními katalogy jednotlivých sbírek jsou zmiňovány také virtuální kolekce čítající více, než 40 000 digitalizovaných mapových děl z fondů státních oblastních a okresních archivů, muzeí či jiných vědeckých institucí.

Pod názvem „Historické krajiny Čech – modelová území“ se skrývá hlavní oddíl knihy. Jde o analytickou sondu do trojího typu krajiny v různých obdobích. Nejprve Robert Šimůnek svoji pozornost zaměřil na oblast Třeboňska v 15. až 17. století, s dílčími přesahy do 18. a 19. století. Eva Chodějovská se zabývala Broumovskem

v raném novověku, přičemž zohlednila předchozí i následující vývoj. Eva Semotánová nakonec věnovala pozornost Praze v desetiletích okolo přelomu 19. a 20. století. Vzhledem k tomu, že jednotlivá území vykazovala určitá vývojová specifika, odlišné zůstaly i přístupy použité k nahlížení proměn historické krajiny zvolených regionů. Současně však nezůstal opomenut ani vztah k dnešní krajině. Autoři si byli plně vědomi toho, že aktuální krajina není ničím jiným než výslednicí dlouhodobého vývoje, který se snažili aspoň částečně podchytit.

Knihy je opatřena standardním vědeckým aparátem, jehož součástí je velmi obsáhlý přehled literatury a pramenů, který čítá více než sedm set položek, od klíčových syntéz až po práce regionálního charakteru. Výrazněji jsou akcentovány práce z posledních desetiletí, ovšem nechybí zde ani celá řada starších titulů. Současně je zastoupen také přehled všech základních webových stránek, především digitálních archivů s kartografickými či jinými archivními prameny. Množství dalších webových stránek je citováno v textu, přičemž ve všech případech jde o aktuální odkazy.

Josef Grulich

Anna KUBÍKOVÁ, *Eggenberkové*.

***Z bankéřské lavice na knížecí stolec*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2016 (= Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska 14), 339 s., ISBN 978-80-7422-411-9.**

Výzkum dějin nejurozenější vrstvy raně novověké společnosti zemí Koruny české patří v domácí historiografii po roce 1989 k dynamicky se rozvíjejícím tématům.

Zejména díky pečlivé práci rodových archivářů se však mnohé šlechtické rody dočkaly syntetického zpracování i před výše naznačeným mezníkem, často ještě v 19. století. Toto tvrzení se částečně týká také Eggenberků, kteří vlastnili v 17.

a na počátku 18. věku na jihu Čech četná panství. Ačkoliv v rakouském dějepisectví již existují rodopisná pojednání o Eggenbercích z pera Walthera Ernsta Heydendorffa a Gerharda Bernda Marauschka, anotovaná práce představuje první ryze český syntetický pokus o zpracování historie zmiňovaného šlechtického rodu původem ze Štýrska.

Samotná koncepce knihy se nese v přesně popisném duchu. Po stručném výčtu historiček a historiků, kteří se z různých úhlů pohledu zabývali rozličnými (kulturně historickými) aspekty eggenberských dějin, následuje kapitola o původu Eggenberků a rozdělení do jednotlivých rodových větví. Jádrem knihy tvoří sedm klasických biografických črt nejvýznamnějších příslušníků rodu od Jana Oldřicha (1568-1634), jenž získal do své držby Český Krumlov, po Jana Seyfrieda z Eggenberku (1644-1713). Jako kritérium výběru konkrétních urozených jedinců autorka zvolila především jejich úzké vazby k jihočeským majetkům a s tím spojený případný dlouhodobý pobyt v českokrumlovské zámecké rezidenci. Kromě mužských členů rodu upřela zevrubnější pozornost také k postavám a životním osudům Anny Marie, rozené braniborské markraběnky (1609-1680), manželky Jana Antonína (1610-1649), a Marie Arnoštky, rozené ze Schwarzenberku (1649-1719), ženě Jana Kristiána (1641-1710).

Po biogramech některých příslušníků šlechtického rodu původem ze Štýrska přichází ke slovu nástin stavebních dějin jednotlivých eggenberských rezidencí v Čechách i rakouských zemích, včetně paláce v severoitalské Gradišce. Zvláštní místo v autorčině výkladu zaujímá zámek v Českém Krumlově. V jeho rámci se pokusila rekonstruovat soudobé uspořádání prostor hlavního venkovského sídla Jana Kristiána a Marie Arnoštky z Eggenberku, kteří zde trvale pobývali, a na základě dochovaného inventáře z roku 1719 zachytit jeho hmotné vybavení. V dalším oddíle pak Anna Kubíková představila Český Krumlov jako středisko kultury a umění, kde nacházeli tolik potřebné zázemí rozliční literáti, malíři, hudebníci, herci a další osoby. Stranou pozornosti neponechala ani sběratelské záliby Eggenberků, zejména jejich rozsáhlou knihovnu. Autorka však ve svém výkladu neinterpretovala umělecký a kulturní mecenát potomků Jana Oldřicha z Eggenberku ve vztahu k reprezentačním strategiím raně novověké středoevropské šlechty. Pouze vyjmenovala umělce, kteří působili na eggenberském dvoře, případně díla, jež vyhotovili, operní a divadelní představení, která urození jedinci pořádali nebo jichž se osobně zúčastnili. Nedílnou součástí publikace tvoří exkurs do mincovního práva Eggenberků a s tím spojené těžby drahých kovů v Českém Krumlově, včetně soupisu a popisu eggenberských mincí z let 1625-1688. S právem velkého palatinátu, který vydal ve prospěch rodu v roce 1625 císař Ferdinand II., se pojilo udělování nobilitačních diplomů a propůjčování šlechtických erbů. Právě jim se autorka deskriptivně věnovala v závěrečné kapitole, již předchází

obdobně orientovaný oddíl o erbech a pečetích českokrumlovských Eggenberků.

Anotovaná práce představuje první synteticky zaměřený příspěvek české historiografie k výzkumu Eggenberků na prahu novověku a současně symbolické vyvrcholení dlouhodobého a systematického badatelského zájmu autorky o historii Českého Krumlova a jeho urozené vlastníky. Jde o jakýsi shrnující sumář informací dosavadního bádání rozsetého v podobě různě obsáhlých analyticky koncipovaných textů o hospodářských, kulturních, politických a sociálních aspektech dějin výše zmiňovaného šlechtického rodu v četných odborných periodikách a kolektivních monografiích. Anna Kubíková se však ve svém pojednání nespokojila s pouhým detailním nastíněním rozličných aspektů historie potomků Jana Oldřicha z Eggenberku. Získané poznatky zasadila do kontextu vývoje urozené vrstvy v českých a rakouských zemích na prahu novověku. Poutavý výklad navíc doprovodila množstvím kvalitních barevných i černobílých fotografií.

Rostislav Smíšek

John BROAD – Anton SCHUURMAN (edd.),
Wealth and Poverty in European Rural Societies from the Sixteenth to Nineteenth Century, Turnhout 2014 (= *Rural History in Europe* 10), 253 s.,
 ISBN 978-2-503-54516-5.

Britsko-nizozemská dvojice badatelů v oblasti hospodářských dějin, dějin venkova a historické demografie předkládá sborník celkem jedenácti příspěvků zaměřených na životní podmínky stavovsky odlišených

obyvatel rozličných evropských oblastí (Dánsko, Kyklady, jižní Čechy, pražská diecéze, Katalánsko, Uherská nížina, valonská Belgie, Anglie, Normandie, Nizozemí a další) v širokém časovém rámci jednotlivých studií seřazených chronologicky od pozdního středověku do poloviny 19. století. Ediční řada *Rural History in Europe* vyprodukovala v rozmezí let 2008–2014 deset svazků tematizovaných sborníků sledujících na základě podpory evropské organizace COST (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research) základní cíl – zasadit současné změny evropských venkovských společností do jejich historického kontextu. Konkrétními řešeními tématy se staly kupříkladu nezaměstnanost, migrace, vylidňování venkova, zborcení konkurenceschopnosti lokálních trhů, problémy alokace přírodních zdrojů, proměny v držbě i distribuci půdy či udržitelný rozvoj průmyslu v mezích ochrany životního prostředí.

V metodicky a terminologicky podnětném úvodu se Anton Schuurman zabýval vývojem kategorií vymezujících životní úroveň venkovských společností. Využití „blahobytu a chudoby“ jako jejich dříve v zásadě dialekticky chápaných pólů sloužících k interpretaci mnoha témat hospodářských dějin přehodnocuje na základě nejnovějších výzkumů směrem k nutnosti studia specifických podmínek vzniku a rozvoje protoindustriální společnosti. K tomu jsou zapotřebí především jednotně využitelná data charakterizující materiální úroveň konkrétních nižších a regionálně definovaných společenských vrstev, která poskytují analýzy závětí a pozůstalostních